

УДК:378.4.005(477.43/44“1923/1928”)

КАМ.-ПОДІЛЬСЬКИЙ ІНО:929ГЕРИНОВИЧ В.О.(477.43/44)–051(045)

В.М.Островий

Участь ректора Кам'янець-Подільського інституту народної освіти В.О.Гериновича у розв'язанні питань матеріально-технічної бази вузу (1923–1928 рр.)

У статті досліджується внесок ректора Кам'янець-Подільського інституту народної освіти В.О.Гериновича (1923–1928 рр.) у розвиток матеріально-технічної бази вишу.

Ключові слова: ректор В.О.Геринович, інститут народної освіти, матеріально-технічна база, окружний земельний відділ, оренда, фінансово-економічне управління, кредитування, фінансова діяльність, забезпечення приладдям, житлове забезпечення, студентський гуртожиток, Народний комісаріат освіти, земельне господарство, стипендіальна комісія, матеріальний стан, режим економії, фонди бібліотеки, кошторис, спец кошти, операційний рік, ремонт, заборгованість, податки, інвентаризація.

Володимирі Олександровичу Гериновичу – відомому діячу освіти і науки – присвятили чимало наукових статей, розвідок такі вчені як, О.М.Завальнюк¹⁻⁴, В.С.Прокопчук⁵⁻⁶, В.О.Савчук⁷⁻¹⁰, О.І.Шаблій¹¹⁻¹³ та інші. Однак, В.О.Геринович проявив себе на посаді ректора Кам'янець-Подільського ІНО (1923–1928 рр.) не тільки як педагог і учений, але й як здібний господарник. Тому метою даної статті є дослідження внеску ректора у розв'язання питань матеріально-технічної бази інституту, без чого не можливо уявити функціонування вищої школи.

Враховуючи післявоєнну розруху в УСРР та вкрай обмежене державне фінансування, а часто і взагалі його цілковиту відсутність, матеріально-технічна база Кам'янець-Подільського ІНО з часу його утворення знаходилася в критичному стані. Тому В.О.Гериновичу, на посаді ректора постійно приходилося розраховувати на земельне господарство, допомогу місцевих органів влади. На початку 1920-х рр. Кам'янець-Подільський ІНО “тримався на пайках і самовідданій праці викладачів і студентства, що перебували в неймовірно важких умовах”. Пізніше В.О.Геринович писав про цей період, як про “...часи впертої роботи заради куска хліба, коли колектив інституту вдень працював на полі, городі чи саду, а вечорами займався в аудиторіях, лабораторіях, клубах...”¹⁴.

15 листопада 1923 р. ректор ІНО підписав договір з Кам'янецьким Окружним земельним управлінням (далі – ОЗУ) на 20 років про використання інститутом 100 дес. державних земель господарств та угідь при с.Панівцях Довжецького р-ну Кам'янецької округи: саду – 18 дес., садиби – 2,5 дес., парку – 3,5 дес., польової землі – 49,55 дес.¹⁵ (Плата за це складала 2 пуди пшениці з десятини щорічно. За несвоєчасну оплату накладався штраф у розмірі 10%)¹⁶. З фруктових дерев того року колектив отримав 212 – груш, 518 – яблунь, 198 – слив, 10 – горіхів, 72 – вишні та черешні¹⁷. Суттєвою допомогою стало рішення місцевої влади, згідно якого інститут отримав 62 десятини землі поблизу міста¹⁸. (Орної землі було лише 75 дес.)¹⁹. В розпорядженні ІНО також був паровий млин у дворі інституту, водяний млин в с.Цвіклівцях, столярня і ковальська майстерні. Технічний апарат сільськогосподарського колективу поділявся на дві категорії: служачі в порядку наряду і відкомандировані²⁰. На власних угіддях вуз вирощував озимі культури (жито, пшеницю), ярову пшеницю, гречку, кукурудзу, овес, ячмінь, мішанку, картоплю, кормові та столові буряки, огірки, помідори, цибулю, моркву, капусту, тютюн²¹. За безпосереднім керівництвом ректора розробили новий, чітко регламентований господарський план діяльності інституту, що значно підвищило врожайність²². Для його реалізації влаштовувалися “ударні” дні, призначались “ударні” бригади²³. Це сприяло значному скороченню штату працівників²⁴. Інтенсивному ходу роботи заважала майже постійна відсутність коштів. Для обробітку землі доводилося наймати поденних та посезонних робітників яким виплачували зарплату продуктами вузівської їдальні²⁵. У весінньому та літньому триместрах 1923 н.р., щоб втримати господарство, студенти і викладачі працювали на полі по 10–11 год. на добу, що негативно позначалося на ході академічної роботи. Надмірна зайнятість, низькокалорійні обіди в їдальні призвели до зменшення кількості студентів і вступників до ІНО. Ректор прийняв рішення скоротити площу землі, аби праця студентства була ефективною й носила виключно педагогічний характер²⁶. Паровий млин при ІНО був не рентабельний через дорожнечу палива, тому в основному використовували водяний млин в с.Цвіклівцях (потребував ремонту на 1000 крб.)²⁷. Земельне господарство ІНО в цілому знаходилося на самоокупності. Переслідуючи цілі агрономізації, господарство характеризувалося як науково-показове, в своїй роботі керувалося вказівками кафедри сільського господарства²⁸.

22 листопада 1923 р. В.О.Геринович звернувся до Подільського губфінвідділу з проханням дозволити наймати працівників для збору врожаю

тютюну з оплатою по 24 фунти кожному²⁹. За ініціативою ректора вирішено преміювати студентів, які активно працювали в господарстві³⁰. 14 лютого 1924 р. засідання бюро ІНО встановлено мінімум праці в земельному господарстві для студентів – 100–120 год. річно³¹. Кожен викладач також був зобов'язаний відпрацювати на полі³².

Станом на 1 січня 1924 р в спадщину від старого земельного колективу ІНО дісталася багато боргів як членам колективу так і приватним особам на суму 2.985 крб. 23 коп. Завдяки зусиллям ректора на 1 жовтня 1924 р. залишилося несплаченим 1.923 крб. 31 коп. (разом з новими зобов'язаннями на суму 913 крб. 75 коп.) (всього 2.873 крб. 06 коп.). Загальний прибуток за звітний період становив 8.366 крб. 94 коп., (вартість інвентарю і оренда млина в сумі 3.309 крб. 37 коп.). Чистий прибуток господарства за рік становив 2.220 крб. 51 коп. Перший рік власного господарювання для ІНО пройшов за важких економічних умов: значні борги (крім фіксованих ще й ті, що не були офіційно подані попереднім керівництвом господарства до бухгалтерії), значні збитки від непрофесійного господарювання, несприятливі погодні умови (посуха). Однак ректор зробив все, аби вдосконалити та підвищити продуктивність земельного господарства³³.

В березні 1924 р. ректор наказав збути надлишкову городину, заплатити гроші технічним старостам, позичити городнє насіння лісовій школі³⁴. 17 квітня 1924 р. уклав договір з комітетом незаможних селян с.Верхніх Панивець про передачу їм в оренду частини земель для засіву ярвини до 1 жовтня 1924 р. (За це комітет зобов'язувався віддати ІНО третину врожаю всіх культур)³⁵. 14 червня 1924 р. В.Геринович звернувся до ОЗУ з проханням в цілях економії коштів розрахуватися за оренду млина пшеницею³⁶. Одночасно надіслав до Укрголовпрофосвіти відомості про розподіл земельної площі за угоддями та довідку про право на звільнення господарства від єдиного податку³⁷.

В квітні 1924 р. для поліпшення матеріального забезпечення вузу ректор організував продаж сільськогосподарської продукції колективу: картоплі, моркви, буряку, цибулі тощо³⁸. В.Геринович звернувся до окрвиконкому з проханням допомоги щодо здачі в оренду локомотива, що знаходився у власності інституту³⁹. В травні він інформував спілку “Робос” щодо можливості ІНО надати 100 пудів моркви і буряків членам спілки⁴⁰. (В зв'язку із скрутним економічним положенням земельного господарства, 1 жовтня Володимир Олександрович Геринович навіть позичив 160 крб. зі свого заробітку на його потреби)⁴¹.

В березні 1924 р. ректор звітував про ревізію сільськогосподарського

колективу ІНО перед окрпрофосвітою. Він вказав на факти псування продукції, нераціональне використання робочої сили, відсутність професіоналізму в проведенні робіт, нераціональне використання тягової сили. (Бюро ІНО намагалося притягнути до кримінальної відповідальності колегію сільськогосподарського колективу та завгоспа за безгосподарність та фінансові махінації). 15 березня 1924 р. рішенням бюро впровадили щотижневі звіти про витрати, пророблену роботу, стан реманенту, борги господарства⁴².

8 липня 1924 р. В.О.Геринович звітував Укрголовпрофосвіті про те, що ІНО протягом 1920–1924 рр. не отримував коштів від місцевих органів влади. Лише після реорганізації господарства ІНО в лютому 1924 р., вдалося придбати потрібний вузу інвентар. Студентство утримувалося ціною титанічної праці, неоплачуваної на 50–75%. Врожай тютюну 1923 р. обсягом 400 пудів було не реалізовано⁴³.

27 вересня 1924 р. ректора уповноважили разом із політкомісаром ІНО продати 189 пудів тютюну першого сорту урожаю 1923 р. та 213 пудів тютюнового насіння⁴⁴. Вже 4 жовтня 1924 р. він звернувся до статбюро з проханням інформувати ІНО про ціни на продукти 1 і 15 числа кожного місяця⁴⁵. Восени 1925 р. ректор зумів організувати продаж вирощеного тютюну Харківському “Тютюнтресту”⁴⁶. Ректор приймав безпосередню участь у реалізації сільськогосподарської продукції колективу приватним особам⁴⁷ так і державним установам⁴⁸.

Дбаючи про підвищення врожайності в господарстві ІНО, протягом вересня 1924 р., ректор просив управу колективу СГП обміняти 5–6 пудів кращих зернових культур на жито і пшеницю місцевих сортів⁴⁹. 5 листопада 1924 р. В.Геринович надіслав витяг з балансу земельного господарства до Окрпрофосвіти, про те що всі прибутки господарства йдуть на господарство, на винагороду працівникам за принципом колективності⁵⁰. 24 листопада 1924 р. ректор звернувся до ОЗУ з відмовою від експлуатації садиби в с.Панівцях і фруктовому саду⁵¹. (5 грудня 1924 р. Панівецька садиба була передана до Окрземуправління)⁵².

26 листопада 1924 р. Володимир Геринович звернувся до Окрфінвідділу з вимогою зняти оподаткування з польової землі ІНО поблизу міста⁵³. (Згодом у серпні 1925 р. він знову звернувся до ФЕУ НКО з проханням врегулювати відносини з Окрфінвідділом з приводу неправомірності стягнення земельного податку. Вказав, що незаконно стягнені податки досі не повернені)⁵⁴.

24 вересня 1925 р. на засіданні правління ІНО, за ініціативою ректора

прийняло рішення відмовитися від оренди млина та 30 десятин землі в с.Панівцях з огляду нерентабельності. Погоджено асигнувати на допомогу студентству 400 крб. на 10 місяців. Вже 8 жовтня 1925 р. на черговому засіданні вирішили відмовитися й від решти землі в с.Панівцях, залишивши лише 15 десятин з огляду на віддаленість від ІНО⁵⁵.

22 жовтня 1925 р. В.О.Геринович затвердив черговий мінімум фізичного навантаження для студентів першого курсу в кількості 50 годин⁵⁶. На початку 1926 р. ректору довелося відмовитися й від 62 десятин присадибної землі, оскільки на академічну роботу студентству не вистачало часу⁵⁷. У вересні ректор наказав завідувачому господарством ІНО надати звіт, щодо площі засіву культурами, витрати часу на обробку, посівматеріалу, грошей, запланований врожай та його вартість⁵⁸. В.О.Геринович заборонив без його згоди наймати робітників, вимагав доповідати про виявлення об'єктів, що підлягали оподаткуванню, наказав техперсоналу який не зайнятий роботою в полі, працювати в головному корпусі⁵⁹. ІНО постійно дошкуляла окружна комісія в справі стягнення податку з польової землі інституту: за 40,75 дес. землі щороку вимагала 292 крб. 36 коп. Завдяки неодноразовому клопотанню перед місцевим керівництвом та Податковим Управлінням Наркомфіну УСРР у справі звільнення від податків, враховуючи, що вся польова земля ІНО використовувалася як лабораторія по курсу сільського господарства, роботи велися студентством та працівниками закладу без використання найманої робочої сили. (29 липня 1926 р. справу вдалося вирішити на користь інституту)⁶⁰.

16 січня 1926 р. ректор, разом з Т.Т.Падалкою, головою земельного господарства інституту, повідомив окрземвідділ, що вони приймуть участь у з'їзді земробітників⁶¹.

На початку 1926 р. ректору довелося відмовитися від 62 десятин присадибної землі ІНО, оскільки на академічну роботу зовсім не вистачало часу⁶².

19 серпня 1926 р. ІНО залишив у своєму розпорядженні лише 40,75 дес. землі при м.Кам'янці-Подільському, решту землі при с.Панівцях передав Окрземвідділу⁶³. 18 лютого 1928 р. ректор звернувся до ОЗВ з проханням посприяти продажу 100 тис. садженців яблунь з господарства ІНО⁶⁴.

У зимовий період року особливо гостро стояло питання опалення приміщень ІНО. З огляду на те, що дрова закупалися за ринковими цінами, опалювати приміщення бібліотеки було неможливо, тому ректор дав розпорядження переводити на зиму персонал до читальні. На засіданнях бюро, під головуванням ректора, щороку вирішувалися питання щодо налагодження опалювання приміщень ІНО, ремонту пічок, закупівлі дров то-

що⁶⁵. 30 жовтня 1923 р. В.О.Геринович виніс сувору догану завідуючому столовою в зв'язку із зривом її роботи через незабезпеченість паливом⁶⁶. Для економії палива, 6 січня 1924 р. В.О.Геринович склав графік опалення аудиторій і заняття в закладі проводилися відповідно до нього⁶⁷. У кабінетах, які найбільше використовувалися, встановлено пічки для опалення. 3 лютого 1924 р. для потреб їдальні передано 500 пудів дров⁶⁸. Зусиллями ректора 14 лютого 1924 р. уклали договір з Райсоюзом про купівлю 5 тис. пудів дубових дров для ІНО⁶⁹. В.О.Геринович постійно надавав звіти про витрати палива до НКО⁷⁰. 12 листопада 1924 р. ректор повідомив громадськість щодо проведення торгів на постачання дров⁷¹.

В зв'язку з обмеженістю кількості палива, 9 лютого 1927 р. ректор просив у керівництва СГІ позичити 120 пудів дров для опалення ботанічної та фізичної лабораторій⁷².

Ще однією проблемою роботі вузу стала оренда приміщень ІНО. В жовтні 1923 р. виникла необхідність використання одних і тих же приміщень різними вузами м. Кам'яця. НКО запропонував юридично закріпити їх за кожним суб'єктом користування⁷³. В листопаді В.О.Геринович повідомив сільськогосподарську профшколу⁷⁴, педкурси⁷⁵, дитячий будинок при залізниці⁷⁶ про можливість використовувати ними фізичний кабінет та інші аудиторії ІНО. Ректор вимагав підписати угоду про взаємно-рівне використання матеріальної бази закладу⁷⁷. Оскільки місцеві педкурси заборгували плату вузу за листопад і грудень 1923 р., ректор в січні вимагав сплатити борг ліками для потреб медичного кабінету⁷⁸. В квітні 1924 р. В.Геринович звернувся до окрпрофосвіти з вимого змусити СГІ і робфак нести видатки за користування фізичним кабінетом ІНО⁷⁹. Впродовж квітня 1926 р. ректор двічі В.О.Геринович просив керівництво бухгалтерських курсів сплатити борг за користування приміщенням ІНО⁸⁰. В разі несплати ректор погрожував скасувати угоду на користування приміщеннями ІНО⁸¹.

Особливе місце в житті вузу займало питання житлового забезпечення як студентства так і професорсько-викладацького складу. Володимир Геринович особисто займався розподілом квартир для студентів та викладачів. Намагався обмінювати зручні будинки для використання ІНО. Так, ректор звернувся до комунгоспу міста з пропозицією обміну будівлями між ІНО та природничим музеєм, який розташовувався в помешканні 1-ї трудової школи⁸². 19 грудня 1923 р. бюро інституту доручило ректору порушити питання перед уповноваженим наркомпросу Гоцею про передачу будинку на колишній вул. Осауловій під гуртожиток⁸³. Для поліпшення дисципліни ректор затвердив правила по організації проживання студентів у гурто-

житку, в яких зазначалося, що "...Студенти які будуть ухилятися від обов'язків і підтримки дисципліни будуть позбавлені права на проживання в гуртожитку..."⁸⁴. Як керівник, слідкував за дотриманням пожежної безпеки в помешканнях ІНО. Одночасно ректор звернувся до Укрголовпрофосвіти з проханням виділити кошти на встановлення в ІНО телефону, пожежної драбини та ремонту криниці⁸⁵. За розпорядженням Володимира Олександровича ремонт меблів для гуртожитків здійснювався силами студентства⁸⁶. Гроші, які отримував ІНО на ремонт гуртожитків, за наказом ректора рівномірно розподілялися комісією по розподілу майна (далі КППС)⁸⁷.

28 лютого 1926 р., ректор звернувся до президії Кам'янецького окрвиконкому з проханням звільнити від сплати ренти приміщення флігеля ІНО, де проживали викладачі інституту⁸⁸.

У 1926–27 н.р. до ІНО прийняли 100 студентів. 13 жовтня 1926 р. вузу відвели будинок під гуртожиток всього на 65 студентів⁸⁹. 1 листопада 1926 р. ректор звертається до Окрмісцьгоспу з проханням надати під гуртожиток напівзруйнований флігель по вул. Резервуарній⁹⁰. ІНО було передано 2 гуртожитки, один з яких необхідно було орендувати, на що ректор просив у НКО окремого кредиту у розмірі 50 крб. щомісяця⁹¹. 3 листопада 1926 р. В.О.Геринович в черговий раз звернувся до НКО УСРР з проханням не стягувати із студентів, що мешкають в гуртожитках ІНО квартирної платні, через матеріальну незабезпеченість. Окрім того, в місцевих умовах додаткових заробітків для студентів не було⁹². Станом на 2 грудня 1926 р. ІНО в своєму розпорядженні мав два гуртожитки з корисною площею 1-й 469,3 м², 2-й 346,3 м². Загальна кількість студентів склала – 227 чол. (з них 139 мешкали в гуртожитках).

З огляду на збільшення прийому до ІНО в 1928–29 н.р. площа гуртожитків не задовольняла потреб у поселенні. 12 липня 1928 р. ректор звернувся до окружного виконкому з проханням утворити спеціальну комісію з метою вивчення потреби ІНО в гуртожитках⁹³. (ІНО міг розмістити лише 200 студентів, а необхідно було вдвічі більше). Володимир Геринович 2 серпня просив міську раду виділити додаткову площу на 200 осіб⁹⁴. (11 серпня 1928 р. місцева влада прийняла таке рішення)⁹⁵. В результаті копіткої, напруженої роботи діяльності ректор ІНО отримав у розпорядження 3 будівлі під гуртожитки⁹⁶.

Під постійною турботою В.О.Гериновича знаходилися питання організації роботи і дальні, стипендіального забезпечення. Станом на 5 листопада 1923 р. державну стипендію в інституті отримували лише 64 студенти (сума виплати на одного студента становила 512 крб.)⁹⁷. У січні

1924 р. в ІНО створено стипендійну комісію, яка призначила 59 стипендій, а також, надала навіть 8 стипендій студентам, які не були членами КППС. Одночасно засновано касу взаємодопомоги, від платні за навчання звільнили 139 студентів⁹⁸. При вивченні списків стипендіатів В.О.Геринович виявив ряд порушень. Тому 26 квітня 1924 р. за наказом ректора №18 дано розпорядження стипендіальній комісії переглянути наявні списки⁹⁹.

14 вересня 1926 р. ректор просив НКО надати інституту на навчальний рік 153 стипендії, але вдалося отримати лише 107 стипендій по 20 крб.¹⁰⁰. З огляду на те, що в 1927 р. студентів вже нараховувалося 260 Володимир Геринович подав до НКО клопотання на виділення 150 стипендій, оскільки відсутність коштів на думку ректора призведе до залишення закладу багатьма студентами¹⁰¹. В жовтні 1928 р. 66 студентів ІНО отримали стипендії на суму 2.386 крб.¹⁰².

30 листопада 1926 р правління ІНО прийняло рішення допомогти хворим і пораненим червоноармійцям, інвалідам та їх сім'ям – організувати для них буфет в їдальні ІНО. 1 грудня 1926 р. В.О.Геринович звернувся до Кам'янецького Округного Комітету за відповідним дозволом¹⁰³.

У зв'язку з тим, що "Кубуч" зменшив фінансування їдальні, 22 студента залишились без харчування. Ректор надав їдальні 750 пудів дров у рахунок покриття витрат за харчування¹⁰⁴. В липні 1928 р. зусиллями ректора вуз домогся рішення органів міської влади про організацію загальноузівської їдальні для студентів на 700–800 чол.¹⁰⁵.

На протязі своєї діяльності пріоритетним напрямком роботи ректора була фінансова діяльність.

Кошторис 1923–24 н.р. на академічний та технічний персонал, обладнання бібліотеки передбачав асигнування 526 крб.¹⁰⁶. Дефіцит бюджету був постійним. В січні 1924 р. В.Геринович звернувся до Укрголовпрофосвіти з вимогою надати ІНО заборговані кредити. Так, у грудні 1923 р. на оплату 363,3 тарифних одиниць центр відпустив 1.468 крб. 50 коп. проти належних 1.570 крб. 36 коп. В 1923 р. за невикористані персоналом оплачувані відпустки кошти зовсім не надійшли. Ректор вимагав оплатити практику студентів на підставі діючого положення. Зазначалось і про необхідність оплати праці викладачам ліквідаційної групи, керівникам студентської практики¹⁰⁷. В.Геринович ініціював клопотання перед НКО, щоб грошову допомогу для сімей викладачів-галичан, які працювали в інституті, надсилали не в іноземній валюті, а у карбованцях¹⁰⁸. 1923 р. він надав грошову допомогу дружині покійного проф. О.А.Аленича, ряду працівників виділив кошти на лікування, пайки, премії¹⁰⁹. В.О.Геринович неодно-

разово висловлювався про необхідність фінансової підтримки викладачів, що їдуть у відрядження¹¹⁰.

Через фінансову скруту в травні 1924 р. ректор наказав зняти телефон в ІНО, оскільки інститут не отримав кредитів на його оплату¹¹¹. В.О.Геринович в червні 1924 р. поскаржився до НКО щодо заборгованості окружного фінвідділу перед ІНО. Персонал два місяці не отримував зарплати, були відсутні кошти на оплату спожитої електроенергії та передплатеної навчальної літератури¹¹². В липні ректор звернувся до спілки “Нарпіт” з пропозицією розрахуватися з боргами в розмірі 10,5 пудів сільськогосподарської продукції на протязі місяця¹¹³, нагадав Укрголовпрофосвіті про неотриманні кредити за листопад і грудень 1924 р., внаслідок чого ІНО не в стані оплатити електроенергію Комхозу та вивіз нечистот. “Із 187 крб. 18 коп. на господарчі потреби, – зазначив В.О.Геринович, – одержано лише 29 крб. 94 коп., а освітлення обходиться на місяць 90 крб. золотом”¹¹⁴. 1 листопада 1924 р. ректор вимагав від Укрголовпрофосвіті ліквідувати заборгованість персоналу ІНО за 5 місяців 1924 р. в сумі 2.745 крб. 25 коп.¹¹⁵.

9 грудня 1924 р. В.О.Геринович просив Укрголовпрофосвіту відреагувати на незаконні дії Кам’янецької страхової каси щодо ІНО. Справа в тому, що частина продукції господарства інституту розподілялася серед працівників за принципом нужденності. Страхова каса не розрізняла колективної форми господарства ІНО та вимагала по цих видачах страхових внесків. 10 грудня НКО задовольнив прохання ректора. Одночасно В.О.Геринович звернувся в Кам’янецький відділ держбанку з проханням затримати 75 облігацій державної позики до 1 лютого 1925 р. в зв’язку з відсутністю в адміністрації коштів на їх викуп¹¹⁶.

Захист прав студентів та врахування їх інтересів у ректора знаходилися під особливим контролем. Оскільки матеріальний стан студентства був дійсно важким¹¹⁷, до правління масово поступали заяви студентів про матеріальну допомогу. В.О.Геринович, по можливості, задовольняв прохання як студентів, так і працівників інституту¹¹⁸. Розуміючи всю важливість і необхідність надання молоді вищої освіти, практикував заходи щодо звільнення студентів від плати. Вже в першому триместрі 1925–26 н.р. були звільнені від платні 72,5%, у 4-му – 70% і у 6-му – 80% студентів¹¹⁹. (Внесення оплати в кожному випадку здійснювалося диференційовано)¹²⁰.

21 січня 1925 р. ректор надіслав до фінансово-економічного управління виконавчий кошторис по держбюджету та спецкоштах за перший квартал 1924–25 н.р.¹²¹. Бюджетних асигнувань на утримання закладу постійно не

вистачало, про що свідчить пояснювальна записка до кошторису за 1925–26 н.р. підписана В.О.Гериновичем. Тому інституту для задоволення нагальних потреб приходилося використовувати спецкошти – прибутки земельно-шкільного господарства, млина¹²². З 1 квітня по 1 жовтня 1925 р. до ІНО мало надійти 6.000 крб. спец коштів¹²³. 12 лютого 1925 р. В.О.Геринович просив НКО прискорити надання ІНО чергового кредиту, оскільки заборгованість за комунальні платежі ставила інститут у важке матеріальне становище¹²⁴. Щорічно він звертався до НКО у справі виділення коштів на адміністративно-службові відрядження, які до цього часу інститут не отримував. Значним фінансовим тягарем для вузу стала 7-ми річна трудшкола, яка функціонувала при закладі та потребувала на навчальний рік 15.200 крб.¹²⁵. 1 жовтня 1925 р. наказом ректора вводилася інструкція по фінансовій частині ІНО. Згідно неї всі видатки бухгалтерією мали здійснюватися виключно з резолюції ректора або його заступника¹²⁶.

9 червня 1926 р. Володимир Олександрович просив окружний виконавчий комітет надати дозвіл окрфінвідділу щодо відкриття до 20 червня кредиту на зарплату. Оскільки НКО надав відомості про скорочені штати ІНО лише в березні 1926 р., вуз протягом півроку оплачував ширший штат попереднього бюджетного року¹²⁷.

З огляду на те, що спостерігалися випадки невірної фіксації боргу, 5 липня 1926 р. ректор наказав вести лицеві рахунки всіх організацій, установ, видавництв, з якими підтримував відносини ІНО¹²⁸. В.О.Геринович опікувався й оплатою праці за проведення ремонтних робіт, просив бухгалтерію доповідати йому про видатки та заборгованість перед робітниками¹²⁹.

5 червня 1926 р. ректор черговий раз оскаржив до ФЕУ НКО неправомірне оподаткування землі ІНО місцевими органами наркомфіну. Аби стягнути податок, Кам'янецький фінвідділ описав частину майна інституту¹³⁰. 17 червня В.О.Геринович звернувся до НКФ з вимогою примусити окружний губфінвідділ повернути незаконно стягнутий податок за 1924 р. у сумі 428 крб. 81 коп. Лише після цього вдалося повернути 312 крб. 46 коп., решта, 116 крб. 35 коп. боргу залишилася без наслідків¹³¹. 14 липня 1926 р. НКО надіслав листа, який забороняв накладати податки на землю інституту¹³².

13 вересня 1926 р. Володимир Геринович звітував перед НКО про запровадження в інституті режиму економії, який значно скоротив витрати закладу¹³³. Органи фінконтролю викреслили з відомостей на зарплату лаборантів та інструкторів, зарахувавши їх до позаштатного технічного пер-

соналу. Вже 23 жовтня 1926 р. ректор подав доповідну записку до НКО¹³⁴. З огляду на необхідність збереження вищевказаних посад, просив дати відповідне розпорядження¹³⁵.

24 лютого 1927 р. ректор звернувся до ФЕУ НКО з проханням сплатити заборгованість інституту за вересень 1925–26 н.р.¹³⁶. 14 травня 1927 р. В.О.Геринович виступив із заявою на правління про зловживання службовим становищем скарбника О.П.Серафімовича, який підробляв підписи відповідальних осіб ІНО на бухгалтерських документах¹³⁷. 8 травня 1928 р. з метою економії коштів, ректор заборонив співробітникам купувати у приватних осіб на гроші ІНО товари, які продавалися в державних установах¹³⁸.

20 липня 1928 р. ректор надіслав до НКО кошторис на утримання ІНО¹³⁹.

Складовою фінансової діяльності було забезпечення приладдям навчального процесу. 6 березня 1923 р. В.О.Геринович на засіданні бюро ІНО запропонував використати відпущені на учбові потреби кредити в сумі 500 крб. на передплату “Записок” Петроградської академії, Свердловського університету, часописів “Путь просвещения”, “Наука на Украине”, на розвиток історичного семінара. (Решту грошей планувалося розподілити між завідуючими семінарами і кабінетами). Пропозиція була відразу ухвалена¹⁴⁰. 5 грудня 1923 р. ректор виступив з заявою про необхідність придбати літературу соціалістичного спрямування німецькою мовою¹⁴¹. У результаті 30 січня 1924 р., НКО надав кредит у 46 зол. крб. на придбання закордонних видань¹⁴². 29 жовтня 1925 р. ректор клопотав перед районною владою про трьохмісячний кредит в сумі 200 крб. на забезпечення навчальною літературою соціально-економічного семінару¹⁴³. 11 травня 1926 р. ректор звернувся до Московського відділу головполітпросвіту з проханням вислати до ІНО видання “Экономическая и финансовая политика СССР”¹⁴⁴. Завдяки його наполегливості 16 липня 1927 р. збільшено фінансування наукового видавництва ІНО на 35 друкованих аркушів, загальною сумою 3.500 крб.¹⁴⁵.

22 грудня 1923 р. ректор надав Укрголовпрофосвіті перелік лабораторій та кабінетів, що функціонували, були організовані і потребували комплектації навчальним приладдям: мінералогічний, геологічний, географічний, ботанічний, зоологічний, гістологічний, зоотехнічний, органічної і неорганічної хімії, фізичний, астрономічний, мистецький кабінети, хімічна, фізична, природнича та анатомічна лабораторії, майстерні фізична і ручної праці, астрономічна обсерваторія, акваріум і тераріум, соціально-економічний семінар¹⁴⁶. Планувалося відкрити: майстерню-студію ліп-

лення та малювання, лабораторію експериментальної педагогіки, кабінет психології і педології, педагогічний музей, фотографічну лабораторію, музичний гурток¹⁴⁷. В проекті знаходилися столярна та слюсарна майстерні при кафедрі працезнавства¹⁴⁸. Щороку для поповнення кабінетів ІНО ректором подавався список необхідного приладдя до Головпрофосвіти¹⁴⁹. Державне забезпечення учбовим приладдям інституту було вкрай обмеженим: за 1923–1924 н.р. ІНО придбав всього один мікроскоп¹⁵⁰. Під керівництвом В.О.Гериновича складено кошторис на обладнання навчальних кабінетів на III квартал 1923–24 н.р. у сумі 6.566 крб.¹⁵¹. Наприкінці 1923 р. ректор звернувся до Головпрофосвіти з проханням передати з місцевого відділу охорони здоров'я в розпорядження хімічної лабораторії ІНО апарату Гофмана для здійснення електролізу та перегінних кубів для проведення основних курсів з хімії¹⁵². Окрпрофосвіту просив надати два відра спирту для наукових дослідів¹⁵³, водночас клопотав про передачу приладдя закритого агровідділу індустріального технікуму біологічному кабінету ІНО¹⁵⁴. 24 січня 1924 р. ректор уповноважив інспектора профосвіти Т.Кобзаря для переоформлення до ІНО матеріально-технічних цінностей Вінницького ІНО в зв'язку з його закриттям. (Однак 1 лютого 1924 р. в передачі матеріальної бази Вінницького ІНО до Кам'янець-Подільського ІНО було відмовлено)¹⁵⁵. На підставі положення про матеріальну звітність та постанови бюро ІНО від 11 березня 1924 р., ректор висунув вимогу до зав кабінетами надати повну звітність про стан майна за період з 1 жовтня 1923 р. по березень 1924 р.¹⁵⁶. 2 березня 1924 р. для організації педагогічного музею в ІНО В.О.Геринович звернувся до трудшкіл м. Дунаєвця з проханням надати в якості експонатів виробу учнів¹⁵⁷. Також клопотав перед архівним управлінням при окрвиконкомі про надання картону для потреб палітурної майстерні¹⁵⁸.

1 квітня 1925 р. за його підписом здійснено замовлення для фізичної та хімічної лабораторій на суму 190 крб. у виробничо-торгівельному відділі “МОНО”¹⁵⁹. В грудні 1925 р. В.О.Геринович доручив проф. В.К.Бернацькому придбати для лабораторії виробничого циклу обладнання на суму 400 крб.¹⁶⁰. 27 січня 1926 р. НКО повідомив ІНО про відкриття рахунку в сумі 750 крб. із “золотого фонду” на закупівлю закордоном учбового приладдя¹⁶¹. Вже 19 лютого ректор відправив рахунок на суму 3186 німецьких марок¹⁶². 20 лютого 1926 р. В.О.Геринович повідомив НКО, що замовлення на літературу, закордонне приладдя для ІНО від 24 вересня 1925 р. не виконано¹⁶³. Аби уникнути затримки у звітах по авансових сумах, у лютому 1926 р. ректор встановив бухгалтерії чіткий порядок оформ-

лення замовлень та їх оплати¹⁶⁴. 23 березня 1926 р. ректор звітував на засіданні правління про адміністративно-господарський стан ІНО¹⁶⁵. 15 вересня 1926 р. ректор письмово подякував секретарю Президії ВЦВК Буценко за надані ІНО 1000 крб. на навчальне приладдя¹⁶⁶.

7 січня 1927 р. Кам'янець-Подільський окружний комітет краєзнавства (далі – ОКК), під головуванням В.О.Гериновича, вирішив організувати низку гідрологічних станцій і замовив для них у Київському гідрологічному інституті устаткування¹⁶⁷. 6 січня 1927 р. правління доручило ректору домовитися з ректором СГІ про спільні витрати на ремонт акумуляторної батареї фізичної лабораторії¹⁶⁸. За розпорядженням Володимира Гериновича, 14 лютого 1927 р. вуз придбав мнотипно-друкарський комплект “Стеклограф”¹⁶⁹.

В березні 1927 р. ІНО відвідала інспекція НКО. Основним недоліком в роботі закладу члени комісії визнали недостатнє забезпечення лабораторій навчальним приладдям. Комісія відзначила надзвичайно багату бібліотеку інституту та висловила побажання перейменувати її в “Центральну Наукову Бібліотеку” аби збільшити фінансування з боку НКО¹⁷⁰. У свою чергу В.О.Геринович також просив представників НКО вжити заходів щодо поліпшення матеріального забезпечення вузу центральними органами управління. 1 квітня 1927 р. В.О.Геринович звернувся до ректора СГІ щодо спільної участі у фінансуванні ботанічного саду¹⁷¹. Також 1927 р. він вислав 250 крб. для закупівлі навчального обладнання для лабораторій ІНО і насіння в різні німецькі фірми¹⁷². (В основному поставки здійснювала німецька фірма “Hirschwaldsche buchhandlung”)¹⁷³. Однак у серпні 1927 р. Наркомфін встановив обмежену норму закордонних переказів на наукові потреби без спеціального дозволу в сумі лише 20 крб. щомісяця¹⁷⁴. 1 жовтня 1927 р. ІНО вперше отримав на замовлення закордонного обладнання від НКО 4.000 крб.¹⁷⁵. За розпорядженням ректора склали список майже на всю суму. (Це було найбільше замовлення за всю історію закладу)¹⁷⁶. 12 грудня 1927 р. В.О.Геринович замовив у німецької фірми електрометр Шмідта, поцікавився наявністю обладнання по дослідженню радіоактивності ґрунтів, повітря із зазначенням ціни¹⁷⁷. 20 лютого 1928 р. В.О.Геринович підписав замовлення правлінню акціонерного товариства “Наочне приладдя” (м. Москви) навчальне обладнання в кількості 178 позицій¹⁷⁸. Згодом, В'ятське торгове підприємство “Вятогор” мало поставити устаткування для фізичної лабораторії¹⁷⁹. В травні 1928 р. ректор направив до НКО кошторис НДК на 1928–29 операційний рік на суму 29 тис. 115 крб. 50 коп.¹⁸⁰. Виділені упрнаукою 1.100 крб. не дали можливість виконати

намічені на 1927–28 н. р. роботи. В.О.Геринович зазначив, що на організацію хімічної лабораторії для обслуговування декількох підсекцій НДК потрібно майже 20 тис. крб.¹⁸¹. 16 серпня 1928 р. за розпорядженням ректора на обладнання зоологічного кабінету виділено 100 крб.¹⁸². І знову 5 жовтня 1928 р. ректор повідомив НКО про затримку замовленої 12 листопада 1927 р. закордонної апаратури. В разі не реалізації заявки В.О.Геринович просив згадану суму перевести до кошторису на новий 1928–29 н.р.¹⁸³.

2 грудня 1924 р. В.О.Геринович просив окрімсьгосп передати у розпорядження ІНО старі водогінні труби для улаштування мачти радіостанції та конденсатор для неї¹⁸⁴, а 5 грудня 1924 р. ректор звернувся до Панівецького лісництва з проханням виділити матеріал для встановлення радіоприймача¹⁸⁵. 20 січня 1925 р. ректор клопотав перед ДПУ та Кам'янецькою поштово-телеграфною конторою дозволити улаштувати прийомну радіостанцію з науковою метою¹⁸⁶. Після отримання дозволу В.О.Геринович надіслав відповідну заявку до Московського заводу “Радіо”¹⁸⁷.

За ініціативою В.О.Гериновича ІНО обмінювався інформацією з Московським, Ялтинським, Харківським, Одеським, Ташкентським, Батумським, Тифліським ботанічними садами¹⁸⁸. В ботанічному садку ІНО культивувалося біля 500 різних рослин, що були пріоритетними в СРСР, як у медицині, так і промисловості.

Фонди бібліотеки на 1923–24 н. р. нараховували 50.000 тис. томів¹⁸⁹, з них українською мовою – 12.000¹⁹⁰. Вже на 1925–1926 н.р. завдяки зусиллям ректора бібліотечні фонди складали 120 тисяч томів. Для спрощення обслуговування студентства за наказом ректора створювалися предметні бібліотеки. З часом стала очевидною потреба збільшення штату працівників, оскільки бібліотека обслуговувала студентство з трьох вузів. Станом на 1926 р. бібліотека щороку закуповувала книжок на суму до 3.000 крб.¹⁹¹. Аби вирішити цю проблему В.О.Геринович неодноразово звертався до НКО¹⁹². В лютому 1926 р. Інститут налагодив зв'язки по закупівлі закордонної літератури з німецьким товариством “Книга” (м.Берлін)¹⁹³. Для поліпшення роботи бібліотеки 20 березня 1926 р. ректор просив НКО виділити 1.500 крб. на закупівлю 240.000 карток облікового та систематичного каталогів, а також 120.000 паспортних карток. (НКО відмовив, мотивуючи відсутністю коштів)¹⁹⁴. На початку 1927–1928 н.р. книжок українською мовою налічувалось вже понад 30.000, а з часом їх кількість зросла ще на 10.155 томів. Відповідно збільшилася й кількість зарубіжної літератури. Якщо на початку року було 87 томів, то на кінець року

– вже 274 томи. Впродовж зазначеного періоду бібліотекою скористалося майже 6.000 чоловік, які використали біля 10.000 книжок¹⁹⁵. Керівна посада В.О.Гериновича зобов'язувала вирішувати проблеми матеріально-технічної бази, ситуація з якою була вкрай напруженою та складною, виходячи з стану соціально-економічного становища України на початку 20-х рр. ХХ ст.

Протягом багатьох років ректор звертався до НКО з проханням збільшити персонал бібліотеки з величезними фондами для впорядкування її роботи. 19 лютого 1926 р. своїм наказом вимушено призначив у бібліотеку 3 студентів на погодинну оплату¹⁹⁶. 18 квітня 1928 р. просив НКО довести чисельність бібліотечного персоналу до 5 осіб: 1. Вчений бібліотекар; 2. Завідуючий бібліотекою; 3. Три технічних працівника¹⁹⁷.

Восени 1923 р. згідно кошторису на ремонт навчального корпусу, поданого головпросвіті ректор звернувся до Укрголовпросвіті з вимогою прискорити надання коштів. Він вказав, що дах не фарбований упродовж 5 років, через несправність водостічних труб почали обвалюватися карнизи, будинки потребували повторного штукатурення, за для протипожежної безпеки необхідно встановити залізні драбини¹⁹⁸. Потребував оновлення також дах над паровим млином¹⁹⁹. Ціною значних зусиль дах вдалося відремонтувати – ремонт виконано спілкою “Будівельник”²⁰⁰. 18 квітня 1924 р. ректор запросив представника окрімсцгоспу прийняти участь у інститутській комісії по складанню актів дефектності будівель ІНО²⁰¹. (З проханням допомогти в проведенні ремонту він звернувся до “Укрдержбуду”)²⁰². Станом на 5 червня 1925 р. на ремонт інституту було відпущено 1.000 крб.²⁰³. 1 липня 1925 р. вуз уклав угоду з “Укрдержбудом” на внутрішній та зовнішній ремонт головного корпусу, частково навчальних аудиторій і лабораторій, встановлення пічок на суму 940 крб.²⁰⁴. 14 грудня 1925 р. на ремонт інституту складено додатковий кошторис на суму 1.614 крб.²⁰⁵. У ньому планувалося укладання нової угоди з “Укрдержбудом” на суму 942 крб. Для економії коштів меблі, приладдя, вироби з дерева ремонтувалися та виготовлялися силами студентства²⁰⁶. Дрібний ремонт в квартирах флігеля, згідно розпорядження ректора, мешканці мали проводити за власний рахунок²⁰⁷. 10 лютого 1926 р. В.Геринович відправив до НКО ФЕУ черговий кошторис на проведення капітального ремонту ІНО в сумі 14.181 крб.²⁰⁸. Документ, за словами В.О.Гериновича, передбачав наступні витрати: проведення електричної сітки, водогону, каналізації, ремонт 4 із 13 лабораторій, переобладнання пічок, встановлення власної електростанції²⁰⁹. Натомість 16 червня 1926 р. ІНО отримав від НКО всьо-

го 2.000 крб.²¹⁰. 20 червня 1927 р. ректор уклав чотири угоди з Кам'янецькою спілкою “Будівельник” на ремонт даху, водогону, вікон²¹¹. 15 липня 1926 р. В.О.Геринович просив НКО надати кошти необхідні для завершення ремонту. (В результаті надійшло ще 1.000 крб.)²¹².

22 серпня 1927 р. ректор просив дозволу в окрфінвідділу на використання 700 крб. з суми 1.295 крб. 62 коп. кредитів, асигнованих інституту до кінця 1926–27 бюджетного року, на ремонт гуртожитків ІНО²¹³. 5 вересня 1927 р. ректор звернувся до НКО з проханням збільшення коштів на капітальний ремонт гуртожитків²¹⁴. Безумовним досягненням ректора стало те, що за період 1926–1927 н. р. незважаючи на постійний брак коштів, вдалося організувати капітальний ремонт інституту, починаючи з ремонту даху і закінчуючи укладанням тротуарної плитки, облаштування огорожі²¹⁵. 27 січня 1928 р. ректор доручив завідувачам кафедр подати заявки на ремонт лабораторій та кабінетів, оскільки ІНО отримав додаткових 3.000 крб.²¹⁶. В процесі роботи траплялися певні складності. Так, 23 липня 1928 р. В.О.Геринович звинуватив “житлоспілку” у використанні неякісних матеріалів та непрофесійному веденні ремонтних робіт у гуртожитку, попереджав про розрив угоди в разі не виправлення недоліків²¹⁷. 28 липня 1928 р. постановою президії окружного виконавчого комітету інституту асигнували на капітальний ремонт 5.000 карб.²¹⁸.

Впорядкування, благоустрій території ІНО також входили в складову управлінської роботи ректора. Вже 25 жовтня 1923 р. він підписав наказ щодо реалізації постанови Подільського губвиконкому про заборону паління та засмічення помешкань громадського користування²¹⁹. Для впорядкування пропускового режиму В.О.Геринович дав розпорядження черговим випроваджувати за межі інституту осіб, що не мають відношення до складу²²⁰.

15 квітня 1924 р. ректор організував тиждень насадження дерев на території ІНО та господарстві²²¹. За короткий час прибрали садок біля головного корпусу, а на інститутському полі посадили 80 дерев жовтої акації, 1.200 кущів смородини, по межах – 371 куш, 20 тополь по кордонах. Тоді ж на подвір'ї ІНО посадили 18 кленів, 5 ялинок, 2 каштани та 2 липи²²².

В травні 1926 р. ректор зобов'язав студентів допомагати обслуговуючому персоналу наводити чистоту і порядок в інституті. В.О.Геринович просив мешканців флігеля впорядковувати клумби, щоб оточення будинку ІНО мало належний вигляд²²³. З метою поліпшення естетичного вигляду наказав вжити відповідних заходів у клубі ІНО²²⁴. Дбаючи про органі-

зацію спортивно-масової роботи, опікуючись здоров'ям колективу 8 квітня 1926 р. ректор звернувся до окрвиконкому з вимогою надати площу біля інституту для спортивного майданчика²²⁵. 26 квітня 1926 р. В.О.Геринович просив міську господарську службу впорядкувати територію, яка межувала з ІНО²²⁶. З метою належної охорони інститутських приміщень, 17 червня 1926 р. ректор наказав завгоспу Т.С.Сорокату посилювати їх охорону, особливо в нічний час²²⁷. Він постійно закликав усіх керівників лабораторій, студентів дотримуватися розпорядку роботи, економити електроенергію²²⁸.

Системним явищем в ІНО стали засідання правління під головуванням В.О.Геринович, на яких вирішувались різнобічні питання: адміністративно-господарська діяльність, ремонт будівель, інвентаризація і виявлення неліквідного майна, перерозподіл помешкань в навчальному й житловому приміщеннях, розгляд і затвердження планів земельного господарства інституту, забезпечення штатами, реорганізація та налагодження роботи лабораторій, залучення студентів до сільськогосподарських робіт, участь ІНО в організації та роботі громадських установ, розгляд організаційних питань тощо²²⁹.

В березні 1924 р., за вказівкою В.О.Гериновича, було призначено постійного представника ІНО в судових справах²³⁰. Члени бюро ІНО 30 травня 1924 р. вирішили реорганізувати видавництво газети “Червоний Кордон” та розмістити редакцію в помешкані студклубу. З метою економії коштів, ректор запропонував об'єднати вузівський часопис “Червоний студент” із “Вістями ІНО”, вимагав від всіх навчально-виховних підрозділів закладу подавати до кожного випуску “Бюлетеня ІНО” повну інформацію про проведену роботу та плани на майбутнє, щоб читачі мали повне уявлення про роботу всього закладу²³¹. В грудні 1924 р. ректор отримав подяку від НКО за видання інформаційного “Бюлетеню ІНО” із приміткою: “Главпрофобр буде рекомендувати Ваш досвід для поширення між інститутами”²³².

26 травня 1924 р. ректор просив окружне земельне управління передати педагогічному музею інституту моделі селянської хати й воза, що знаходилися в Голосковецькому земвідділі²³³. 30 травня звернувся до ректора СГІ з проханням дозволити зібрати гербаріум з їхнього поля²³⁴.

12 березня 1927 р. В.О.Геринович просив НКО дозволу ставки вченого бібліотекаря, члена правління і секретаря інституту за об'єднаними посадами, політкомісара, двох поливальників в ботанічному саду і гуртожитках терміном на 6 місяців²³⁵.

З огляду на економічне значення саду, на початку 1927 р. В.Геринович клопотав перед окрпланом та міською радою про надання ширшої ділянки біля інституту під ботанічний сад²³⁶. Ректор нагадав, що в 1926 р. ІНО передав місту 28 десятин “культурної землі”, взамін якої влада обіцяла розширення площі ботанічного саду²³⁷.

31 жовтня 1927 р. В.О.Геринович подав до НКО прохання призначити оклад у 60 крб. завідувачому військовим кабінетом, що обслуговує ІНО, хімітехнікум, лісову профшколу, Робітничий університет, ряд осередків “Авіахіму” тощо²³⁸. Також він неодноразово просив НКО затвердити посаду лікаря для надання студентам безкоштовної медичної допомоги²³⁹.

В зв'язку з переходом ІНО на чотирирічний навчальний план у 1928 р. ректор надав до НКО проект збільшення числа штатного академічного персоналу. В травні 1928 р. НКО дозволив використати 150 крб. з лишків зарплати на утримання додаткового академічного персоналу²⁴⁰. 9 липня 1928 р. ректор звернувся до НКО з проханням розмістити об'яву щодо заміщення академвакансій у “Бюлетені НКО”²⁴¹.

27 квітня 1928 р. 60 випускників ІНО мали відвідати міста Москву, Ленінград з метою ознайомлення з установами соціального виховання та придбання навчального приладдя²⁴². В зв'язку з цим ректор запросив інформацію про умови перебування студентів, екскурсійну базу Головополітпросвіти м.Москви²⁴³.

Серйозну проблему у взаєминах з державними структурами для вузу складала комунальні послуги. Відомо, що 7 жовтня 1926 р. на засіданні правління В.О.Геринович запропонував укласти договір з житлкомом про користування комунальними послугами²⁴⁴. Встановлено, що з грудня 1924 р. ректор не одноразово просив встановити у головному корпусі електричні лічильники²⁴⁵, за що в кінці лютого 1927 р. вуз перерахував 150 крб. Згодом виявилось, що вони почнуть працювати лише з 15 квітня. 31 березня 1927 р. ректор вимагав врегулювати це питання, оскільки внаслідок тяганини інститут ніс значні фінансові збитки²⁴⁶. 4 квітня 1927 р. ректор оскаржив у президії ОВК завищені місцгоспом ставки оплати за електроенергію²⁴⁷. Як свідчать документи, ще 26 лютого 1926 р. він звернувся до НКО по дозвіл на влаштування власної електростанції, оскільки коштів, які видавало відомство на забезпечення ІНО електроенергією катастрофічно не вистачало²⁴⁸. 16 березня на торгах у м.Дунаївцях вдалося купити двигун для станції за 160 крб.²⁴⁹. 9 квітня НКО все ж таки дав дозвіл на облаштування електростанції, але без фінансового забезпечення²⁵⁰. На початку лютого 1928 р. ректор видав розпорядження зробити

інвентаризацію сільгоспінвентаря ІНО²⁵¹. В процесі перевірки виявилось, що Об'єднане засідання президії Кам'янецького ОВК VIII скликання та Кам'янецької міської ради 24 травня 1928 р. високо оцінила академічну, наукову, громадську, господарську діяльність ректора ІНО В.О.Гериновича. Разом з тим визначили й деякі негативні моменти: 1. Неукомплектованість штатним персоналом; 2. Недостатнє фінансування з центру; 3. Важкий матеріальний стан значної частини студентства; 4. Незадовільні житлові умови студентства. Президія вирішила підтримати ІНО в клопотанні до НКО про збільшення фінансування закладу, закріпити за вузом новий гуртожиток та виділити на його ремонт з місцевого бюджету 5 тис. крб. Важливим аспектом на даному засіданні стало оголошення постанови РНК УСРР від 23 березня 1928 р. про надання Кам'янецькій фортеці статусу історико-культурного заповідника²⁵², до якого також був причетний як ректор, так і колектив вузу.

Таким чином, Кам'янець-Подільський інститут народної освіти під керівництвом В.О.Гериновича (1923–1928 рр.) у важкі часи становлення української вищої школи став осередком педагогічного, наукового, громадського життя не тільки Кам'яниччини, Поділля, а й всієї України. Завдяки організаторським здібностям та наполегливій праці Володимира Гериновича, за час його перебування на керівній посаді, в інституті суттєво підвищився академічний рівень підготовки як викладацького складу так і студентства. Значно зросла матеріально-технічна база закладу, бібліотечні фонди. Внаслідок цього поширювалась зацікавленість вузом і зріс вплив до нього студентства з різних регіонів України. Інститут отримав належне визнання місцевих партійних органів, професійних, громадських організацій та установ.

Примітки:

1. Завальнюк, О. М. “Винним себе визнав...” (В.О.Геринович) / О. М. Завальнюк, М.Б.Петров. // Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки) – К., 1991. – С. 178-183.
2. Завальнюк, О. М. Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодні / О. М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Оіном, 2003. – С. 73-74.
3. Завальнюк, О. М. Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918–1921 рр.) / О. М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка НОВА, 2006. – С. 206-213.
4. Завальнюк, О. М. В.О.Геринович: сторінки біографії (1883–1949 рр.) Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Хмельницька область / Редакція тому: М. П. Вавринчук, В. С. Гавришук та ін.; Упорядники: В. Ю. Васильєв,

Л. Л. Місінкевич, Р. Ю. Подкур. – Кн. 1. – Хмельницький, 2008. – С. 726-743.

5. Прокопчук, В. С. Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ ст.: від репресій, занепаду – до відродження, розквіту / В. С. Прокопчук. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2005. – С. 134-148.

6. Прокопчук, В. С. Інституціоналізація краєзнавчого руху Правобережної України 20-х років ХХ ст. / В. С. Прокопчук; наук. ред. П. Т. Тронько; Мін. освіти і науки України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2009. – 600 с.

7. Савчук, В. О. Нищення Кам'янець-Подільського краєзнавства у першій половині 30-х рр. ХХ ст. / В. О. Савчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2007. – Т. 10: Матеріали п'ятого круглого столу. “Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі”. – С. 160-168.

8. Савчук, В. О. В.О.Геринович – краєзнавець, дослідник Дунаєвеччини / В. О. Савчук // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: Матеріали наук. краєзн. конф. – К. : Рідний край, 1997. – С. 237-238.

9. Савчук, В.О. Краєзнавчий рух міста Кам'яця-Подільського у 1921–1923 рр. / В. О. Савчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірн. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2006. – Т. 6: Матеріали другого круглого столу “Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у ХVІІІ – на початку ХХІ ст.”. – С.204-213.

10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../12.24%20Sawscuk.htm.

11. Шаблій, О. І. Життєвий шлях і напрямки наукової діяльності професора Володимира Гериновича / О. І. Шаблій, О. Вісьтак, А.Менделюк // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – Випуск 17. – 138 с.

12. Шаблій, О. Внесок Володимира Гериновича в теорію і методологію географічної науки / О. Шаблій // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – Випуск 17. – 138 с.

13. Професор Володимир Геринович / За ред. проф. О. Шаблія. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 366 с.

14. Завальнюк, О. М. Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення / О. М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2003. – с. 45.

15. Державний архів Хмельницької області (далі – ДАХО). – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 499. – Арк. 77 зв.

16. Там само. – Арк. 50-51.

17. Там само. – Арк. 63.

18. Там само. – Арк. 77 зв.

19. Там само. – Спр. 566. – Арк. 93.
20. Там само. – Спр. 499. – Арк. 77 зв.
21. Там само. – Арк. 79.
22. Там само. – Арк. 79 зв.
23. Там само. – Арк. 80.
24. Там само. – Спр. 398. – Арк. 134.
25. Там само. – Спр. 499. – Арк. 81.
26. Там само. – Арк. 82 зв.-83.
27. Там само. – Арк. 93.
28. Там само. – Спр. 564. – Арк. 48.
29. Там само. – Спр. 503. – Арк. 69.
30. Там само. – Спр. 398. – Арк. 134.
31. Там само. – Спр. 578. – Арк. 15 зв.
32. Там само. – Спр. 398. – Арк. 37.
33. Там само. – Спр. 655. – Арк. 26-28.
34. Там само. – Спр. 578. – Арк. 42 зв.
35. Там само. – Спр. 648. – Арк. 17.
36. Там само. – Арк. 9.
37. Там само. – Арк. 13,16.
38. Там само. – Спр. 497. – Арк. 16.
39. Там само. – Спр. 565. – Арк. 3.
40. Там само. – Спр. 529. – Арк. 27.
41. Там само. – Спр. 655. – Арк. 1.
42. Там само. – Спр. 497. – Арк. 10-11.
43. Там само. – Спр. 566. – Арк. 93-94.
44. Там само. – Спр. 649. – Арк. 42.
45. Там само. – Арк. 45.
46. Там само. – Спр. 662. – Арк. 124.
47. Там само. – Спр. 650. – Арк. 101.
48. Там само. – Арк. 1-2, 104.
49. Там само. – Спр. 648. – Арк. 44.
50. Там само. – Спр. 564. – Арк. 68.
51. Там само. – Арк. 70.
52. Там само. – Спр. 649. – Арк. 56.

53. Там само. – Спр. 665. – Арк. 187.
54. Там само. – Спр. 662. – Арк. 105.
55. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4693. – Арк. 12-13.
56. ДАХО. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 641. – Арк. 13.
57. Там само. – Арк. 2.
58. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 901. – Арк. 25.
59. Там само. – Арк. 30-32.
60. Там само. – Спр. 914. – Арк. 13.
61. Там само. – Спр. 799. – Арк. 6.
62. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 641. – Арк. 2.
63. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 900. – Арк. 33.
64. Там само. – Спр. 933. – Арк. 48.
65. Там само. – Спр. 398. – Арк. 140 зв.-141.
66. Там само. – Арк. 123.
67. Там само. – Спр. 576. – Арк. 1.
68. Там само. – Спр. 584. – Арк. 2.
69. Там само. – Спр. 643. – Арк. 12.
70. Там само. – Арк. 5.
71. Там само. – Арк. 38.
72. Там само. – Спр. 938. – Арк. 76.
73. Там само. – Спр. 393. – Арк. 121.
74. Там само. – Арк. 130.
75. Там само. – Арк. 120.
76. Там само. – Арк. 128.
77. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 589. – Арк. 36.
78. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 578. – Арк. 8 зв.
79. Там само. – Спр. 561. – Арк. 75.
80. Там само. – Спр. 822. – Арк. 14.
81. Там само. – Спр. 812. – Арк. 18.
82. Там само. – Спр. 578. – Арк. 52.
83. Там само. – Спр. 398. – Арк. 143.
84. Там само. – Спр. 515. – Арк. 1.
85. Там само. – Спр. 514. – Арк. 29.

86. Там само. – Арк. 20.
87. Там само. – Спр. 896. – Арк. 18.
88. Там само. – Спр. 708. – Арк. 46-46 зв.
89. Там само. – Спр. 896. – Арк. 33.
90. Там само. – Арк. 51.
91. Там само. – Арк. 45.
92. Там само. – Арк. 34.
93. Там само. – Спр. 1057. – Арк. 49.
94. Там само. – Арк. 53.
95. Там само. – Арк. 84.
96. Там само. – Арк. 116.
97. Там само. – Спр. 566. – Арк. 94.
98. Там само. – Спр. 584. – Арк. 3.
99. Там само. – Спр. 576. – Арк. 18.
100. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4696. – Арк. 3-4.
101. Там само. – Арк. 34.
102. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 1127. – Арк. 27-32.
103. Там само. – Спр. 822. – Арк. 76.
104. Там само. – Спр. 578. – Арк. 39 зв.
105. Там само. – Спр. 1057. – Арк. 70.
106. Там само. – Спр. 664. – Арк. 57-74.
107. Там само. – Спр. 533. – Арк. 11-11 зв.
108. Там само. – Спр. 398. – Арк. 32 зв.
109. Там само. – Спр. 499. – Арк. 96 зв.
110. Там само. – Спр. 398. – Арк. 57 зв.
111. Там само. – Спр. 673. – Арк. 21 а.
112. Там само. – Спр. 533. – Арк. 88.
113. Там само. – Спр. 529. – Арк. 33.
114. Там само. – Арк. 3.
115. Там само. – Спр. 665. – Арк. 191.
116. Там само. – Спр. 533. – Арк. 114-115.
117. Там само. – Спр. 529.
118. Там само. – Спр. 527. – Арк. 15-17.
119. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 589. – Арк. 5.

120. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 553. – Арк.5 2-53.
121. Там само. – Спр. 662. – Арк. 16.
122. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 5. – Спр. 1025. – Арк. 116-117.
123. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 662. – Арк. 65 зв.
124. Там само. – Спр. 662. – Арк. 27.
125. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 5. – Спр. 1025. – Арк. 117.
126. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 559. – Арк. 49.
127. Там само. – Спр. 708. – Арк. 74.
128. Там само. – Арк. 82.
129. Там само. – Арк. 89.
130. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4699. – Арк. 2.
131. Там само. – Арк. 5.
132. Там само. – Арк. 3.
133. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 800. – Арк. 65.
134. Там само. – Спр. 812. – Арк. 10 зв.
135. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4690. – Арк. 33-33 зв.
136. Там само. – Арк. 56.
137. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 812. – Арк. 27 зв., 38.
138. Там само. – Спр. 938. – Арк. 243.
139. Там само. – Спр. 1066. – Арк. 59.
140. Там само. – Спр. 398. – Арк. 27-27 зв.
141. Там само. – Арк. 136.
142. Там само. – Спр. 578. – Арк. 10 зв.
143. Там само. – Спр. 779а. – Арк. 9.
144. Там само. – Спр. 708. – Арк. 47.
145. Там само. – Спр. 1086. – Арк. 160.
146. Там само. – Спр. 9319. – Арк. 144-144 зв.
147. Там само. – Спр. 393. – Арк. 145.
148. Там само. – Спр. 343. – Арк. 103.
149. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 589. – Арк. 35.
150. Там само. – Арк. 5 зв.
151. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 664. – Арк. 43-50.
152. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 589. – Арк. 35.
153. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 393. – Арк. 133.

154. Там само. – Арк. 142.
155. Там само. – Спр. 594. – Арк. 1,3.
156. Там само. – Спр. 561. – Арк. 34.
157. Там само. – Арк. 21.
158. Там само. – Арк. 26.
159. Там само. – Спр. 709. – Арк. 56, 164.
160. Там само. – Спр. 778б. – Арк. 50.
161. Там само. – Спр. 797. – Арк. 1.
162. Там само. – Арк. 3-4.
163. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4689. – Арк. 6-7, 22.
164. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 708. – Арк. 64.
165. Там само. – Спр. 719. – Арк. 67.
166. Там само. – Спр. 708. – Арк. 117.
167. Там само. – Спр. 938. – Арк. 2.
168. Там само. – Спр. 812. – Арк. 20 зв.
169. Там само. – Спр. 978. – Арк. 3.
170. Там само. – Спр. 812. – Арк. 29-29 зв.
171. Там само. – Арк. 31-32.
172. Там само. – Спр. 922. – Арк. 109.
173. Там само. – Арк. 140.
174. Там само. – Арк. 119.
175. Там само. – Арк. 147.
176. Там само. – Арк. 156-157 зв.
177. Там само. – Спр. 945. – Арк. 89.
178. Там само. – Арк. 53-54.
179. Там само. – Арк. 78.
180. Там само. – Спр. 1086. – Арк. 106 зв.
181. Там само. – Арк. 101.
182. Там само. – Спр. 927. – Арк. 134.
183. Там само. – Спр. 945. – Арк. 234.
184. Там само. – Спр. 568. – Арк. 68-69.
185. Там само. – Арк. 71.
186. Там само. – Спр. 641. – Арк. 6.
187. Там само. – Арк. 13.

188. Там само. – Спр. 938. – Арк. 77-79, 93-97.
189. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 589. – Арк. 5 зв.
190. Там само. – Арк. 24.
191. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 915. – Арк. 152.
192. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 641. – Арк. 3 зв., 4.
193. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 719. – Арк. 61.
194. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4695. – Арк. 4, 7.
195. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 1054. – Арк. 3 зв.
196. Там само. – Спр. 721. – Арк. 61.
197. Там само. – Спр. 927. – Арк. 99.
198. Там само. – Спр. 652. – Арк. 4.
199. Там само. – Спр. 578. – Арк. 39 зв.
200. Там само. – Спр. 665. – Арк. 185.
201. Там само. – Спр. 652. – Арк. 5.
202. Там само. – Арк. 7.
203. Там само. – Спр. 719. – Арк. 21.
204. Там само. – Спр. 778б. – Арк. 55-56.
205. Там само. – Арк. 49.
206. Там само. – Арк. 58-59 зв.
207. Там само. – Спр. 822. – Арк. 74.
208. Там само. – Спр. 904. – Арк. 13.
209. Там само. – Спр. 800. – Арк. 22 зв.
210. Там само. – Спр. 904. – Арк. 32.
211. Там само. – Спр. 1022. – Арк. 4.
212. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4695. – Арк. 21.
213. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 1002. – Арк. 76.
214. Там само. – Арк. 84.
215. Там само. – Спр. 1025. – Арк. 8.
216. Там само. – Спр. 1044. – Арк. 8.
217. Там само. – Спр. 1118. – Арк. 18-19.
218. Там само. – Арк. 24.
219. Там само. – Спр. 385. – Арк. 66.
220. Там само. – Спр. 574. – Арк. 16-17 зв.
221. Там само. – Спр. 497. – Арк. 15.

222. Там само. – Спр. 578. – Арк. 43 зв.
223. Там само. – Спр. 822. – Арк. 23-24.
224. Там само. – Арк. 28.
225. Там само. – Спр. 794. – Арк. 26.
226. Там само. – Спр. 812. – Арк. 19.
227. Там само. – Спр. 822. – Арк. 43.
228. Там само. – Арк. 68.
229. Там само. – Ф. Р. 5. – Оп. 1. – Спр. 611. – Арк. 54.
230. Там само. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 578. – Арк. 43.
231. Там само. – Арк. 51 зв.
232. Там само. – Спр. 566. – Арк. 3-3 зв.
233. Там само. – Спр. 561. – Арк. 91.
234. Там само. – Спр. 566. – Арк. 4.
235. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4690. – Арк. 52-53.
236. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 938. – Арк. 100.
237. Там само. – Арк. 230.
238. Там само. – Спр. 928. – Арк. 33 зв., 34.
239. Там само. – Спр. 800. – Арк. 25.
240. Там само. – Спр. 812. – Арк. 76 зв.
241. Там само. – Спр. 1066. – Арк. 57.
242. Там само. – Спр. 1068. – Арк. 33.
243. Там само. – Арк. 1, 3.
244. Там само. – Спр. 812. – Арк. 5 зв.
245. Там само. – Спр. 642. – Арк. 10, 16.
246. Там само. – Спр. 902. – Арк. 7.
247. Там само. – Спр. 796. – Арк. 53.
248. ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 6. – Спр. 4694. – Арк. 2-3.
249. ДАХО. – Ф. Р. 302. – Оп. 1. – Спр. 897. – Арк. 17.
250. Там само. – Арк. 31.
251. Там само. – Спр. 1119. – Арк. 6.
252. Там само. – Спр. 1051. – Арк. 52 зв., 53.

Summary

The article tells about significant contribution of the rector of Kam'yanets'-Podil's'kyi Institute of folk education V.O.Gerynovych (1923–1928) into the

development of physical infrastructure of the higher educational institution.

Key words: rector V.O.Gerynovych, Institute of folk education, physical infrastructure, district land department, lease, financial-economic management, crediting, financial activity, provision with accommodation, accommodation provision, hostel, Folk commissariat of education, land economy, grant commission, economic condition, mode of economy, librarian funds, estimate, special resources, operational year; repair; indebtedness, taxes, inventorying.

Отримано 3 жовтня 2011 року

УДК 378.2(477.43)(092)

М.І.Алещенко

Гордість вітчизняної науки (академік О.В.Квасницький)

Досліджується життєвий і творчий шлях видатного вченого-біолога Олексія Володимировича Квасницького.

Ключові слова: Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут, аспірантура, академік, конгрес, конференція.

Серед випускників 1920–1930-х років Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту найпочесніше місце займає академік АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Державної премії ім. Т.Г.Шевченка, заслужений діяч науки і техніки УРСР Олексій Володимирович Квасницький.

Народився Олексій Володимирович у багатодітній сім'ї селянина-бідняка 24 лютого 1900 р. в с.Лиса Гора Первомайського району Миколаївської області¹. Закінчивши 1920 року Добровольську вчительську семінарію на Херсонщині, він вчителював у сільській школі, але через голод 1921 р. змушений був перебраться з Херсонщини на Поділля. Восени того ж року Олексій Квасницький став студентом Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту.

Це були важкі часи повоєнної розрухи та голоду 1921–1923 рр. Зга-